

Michalina Janaszak

Muzeum – Zamek Górków w Szamotułach

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Sprawozdanie z I Dorocznej Konferencji Stowarzyszenia Muzealników Polskich *Miejsca – nie miejsca? Muzea wobec zmian społecznych*, 7–9 marca 2018, Muzeum Śląskie w Katowicach

W dniach 7–9 marca 2018 roku w Muzeum Śląskim w Katowicach odbyła się I Doroczna Konferencja Stowarzyszenia Muzealników Polskich zatytułowana *Miejsca – nie miejsca? Muzea wobec zmian społecznych*. Wydarzenie współorganizował Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Muzeum Śląskie w Katowicach i Muzeum Miejskie w Żorach. Tematyka konferencji dotyczyła społecznej roli muzeów i ich znaczenia w zmieniającym się świecie. W związku z zachodzącymi we współczesnym muzealnictwie przemianami instytucje muzealne stoją w obliczu nowych wyzwań oraz pytań dotyczących sposobu funkcjonowania, a także zasad komunikacji oraz współpracy ze zwiedzającymi. Aktywizacja odbiorców oferty muzealnej i poszukiwanie nowych metod dotarcia do nich poprzez czynne zaangażowanie wpisuje się w nowoczesne tendencje w muzealnictwie, wpływając jednocześnie na zmianę oblicza muzeów. Przeobrażenia te w polskim muzealnictwie widoczne są zwłaszcza na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, podczas których obserwuje się wzmożony nacisk na popularyzację i udostępnianie zbiorów. Muzeum jako miejsce skupiające lokalną społeczność czy też osoby zainteresowane konkretną tematyką staje się szczególnego rodzaju przestrzenią; centrum, wokół którego tworzy się

wspólnota. Jest to możliwe dzięki eksponatom – kolekcji muzealnej, jednakże misja muzeów wykracza daleko poza gromadzenie zbiorów. Zmianie ulega także sposób postrzegania publiczności, niebędącej wyłącznie przedmiotem ale stającej się także podmiotem działań.

Uczestnicy konferencji opisywali przykłady inicjatyw popularyzatorskich przeprowadzanych w konkretnych muzeach, a podczas debaty rozważano szanse i zagrożenia związane z nowymi tendencjami w muzealnictwie, zastanawiając się nad rolą muzeów we współczesnym świecie. Zagadnienie to w interesujący sposób poruszyła Nina Simon w książce *The Participatory Museum* [2010]. Pojawiają się także próby powiązania muzeów z koncepcją tzw. trzeciego miejsca, autorstwa Ray'a Oldenburga [1989].

Konferencja podzielona była na cztery części merytoryczne: sensu *largo*, sensu *stricto*, sensu *futuro* oraz sensu *collectio*. O muzeum jako trzecim miejscu w rozumieniu teorii Oldenburga mówiła Melania Tutak z Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Do tejże koncepcji nawiązał także dr Marcin Szelaąg z Wydziału Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, omawiając historyczny dorobek muzealnictwa w relacji do współczesnej praktyki. Dr Katarzyna Jagodzińska z Instytutu Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego poświęciła wystąpienie strategiom obecności muzeów poza ich siedzibami. Kolejni referenci – dyrektor Muzeum Miejskiego w Żorach dr Lucjan Buchalik oraz dr Bogdan Radzicki z Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku, poruszali zagadnienia związane z lokalnością. Część ogólną zamknęło wystąpienie Agnieszki Murawskiej z Muzeum Narodowego w Poznaniu, która w referacie zatytułowanym „Muzea i muzealnicy dziś dla społeczeństwa i środowisk lokalnych” krytycznie odniosła się do idei partycypacji w muzealnictwie, ze względu na wynikające z niej liczne – zdaniem prelegentki – zagrożenia dotyczące między innymi postrzegania roli i zawodu muzealnika oraz niebezpieczeństwa związane ze zmarginalizowaniem znaczenia eksponatu w działalności muzeów. Kolejne wystąpienia stanowiły prezentacje działań podejmowanych w muzeach, mających znaczenie w kontekście procesu ich „otwierania” i budowania więzi z odbiorcami muzealnego przekazu. Nie zabrakło także rozważań dotyczących przyszłości polskiego muzealnictwa, zarówno w odniesieniu do planowanych i podejmowanych przez muzea form aktywności, jak i projektowanych zmian legislacyjnych. W ramach konferencji zorganizowane zostały wizyty studyjne w Muzeum Miejskim w Żorach oraz Oddziale Etnologii Miasta Muzeum Historii Katowic w Nikiszowcu.

W konferencji wzięło udział kilkadziesiąt muzealniczek i muzealników z całej Polski. Reprezentowane były instytucje o różnym zasięgu i odmiennych profilach,

co umożliwiło dokonanie przeglądu dobrych praktyk i porównanie doświadczeń, skłaniając jednocześnie do głębszej refleksji nad nowymi tendencjami w muzealnictwie i sposobem ich adaptacji na polskim gruncie. Zagadnienia te stały się przedmiotem dyskusji ujawniając jednocześnie różnice zdań w środowisku muzealników-praktyków. W obradach wzięli udział także przedstawiciele środowiska naukowego, co ułatwiło poddanie pod dyskusję zarówno kwestii teoretycznych, jak i praktycznych problemów związanych z wcielaniem w życie nowych strategii i metod postępowania, jednocześnie skłaniając do zastanowienia nad długofalowymi skutkami przemian, których doświadcza polskie muzealnictwo. Procesy te stawiają muzea i ich pracowników w obliczu wyzwań i rozlicznych trudności, wymagając jednocześnie otwartości i elastyczności w działaniu. Przebieg konferencji oraz pojawiające się pytania i kontrowersje świadczą o dużych rozbieżnościach występujących w środowisku muzealników, dotyczących tego czym powinno być i jakie funkcje ma spełniać współczesne muzeum. Pojawiają się także obawy środowiska związane z przeobrażeniami zachodzącymi w zawodzie muzealnika, od którego wymaga się nierzadko łączenia wielu kompetencji i posiadania rozlicznych predyspozycji, także w zakresie pracy z publicznością, edukacji i animacji kultury. Tego rodzaju wielozadaniowość stanowi wyzwanie, któremu niełatwo sprostać.

Z punktu widzenia muzealników-praktyków istotne były omówione podczas obrad przykłady związane ze sposobem rozwiązywania praktycznych problemów, z jakimi stykają się instytucje kultury (zwłaszcza te liczące niewielu pracowników), pragnące poszerzać zakres swych działań. Konkludując: opis inicjatyw muzealnych aktywizujących odbiorców oferty instytucji kultury oraz pozytywne przykłady współpracy pomiędzy muzeami a zwiedzającymi – zarówno te zakrojone na szeroką skalę, jak i nieduże projekty realizowane w lokalnym wymiarze – pozwalają patrzeć w przyszłość z optymizmem. Działań tego typu jest w polskim muzealnictwie coraz więcej a muzea, wypełniając niezmiennie zadania związane z gromadzeniem, zabezpieczaniem i opracowywaniem muzealiów, stają się jednocześnie centrami kulturalnymi budującymi więź z lokalną (i nie tylko) społecznością, dzięki czemu w pełniejszy sposób realizują swe funkcje społeczne.

